

ИЗВЕШТАЈ КОМИСИЈЕ О ИЗБОРУ (РЕИЗБОРУ) КАНДИДАТА
ЗА ВАНРЕДНОГ ПРОФЕСОРА

Изборно веће Филозофског факултета у Београду, на својој седници од 08. 11. 2012. године, изабрало је Комисију за припрему реферата о кандидатима који се пријаве на конкурс за звање **ванредног професора** за ужу научну област *Историја српског народа у средњем веку са историјском географијом и старословенским језиком*. Конкурс је расписан и објављен у Огласним новинама Националне службе за запошљавање "Послови" од 07. 11. 2012. године, на одређено време од пет година са пуним радним временом. На конкурс се пријавио у предвиђеном року један кандидат **др Татјана Суботин Голубовић**, досадашњи ванредни професор на истој катедри и истом радном месту. Поменутом одлуком Изборно веће је у Комисију за припрему извештаја, изабрало: др Андрију Веселиновића, редовног професора, др Радивоја Радића, редовног професора и др Даницу Поповић, научног саветника Балканолошког института САНУ.

Пошто је Комисија прегледала приложену документацију и констатовала да је она потпуна и веродостојна, слободна је да Изборном већу поднесе овај извештај.

А. Биографски подаци

Др Татјана Суботин Голубовић рођена је 1957. године у Београду, где је завршила основну школу и гимназију. По завршеној гимназији, уписала се на Одељење на класичне науке Филозофског факултета у Београду, на коме је у року дипломирала 1979. године. На истом Одељењу, смер Културна историја старог века, уписала је последипломске студије. За асистента-приправника за предмет Старословенски језик са ћирилском палеографијом, на Одељењу за историју, изабрана је 1980. године. Магистрирала је 1986. са радом под насловом *Најстарији српски минеји 13. и 14. века у светлу упоредних српско-византијских испитивања*. По стицању звања магистра наука изабрана је за асистента на истом предмету. После смрти свог ментора и професора за овај предмет Димитрија Богдановића, њене наставне обавезе су се знатно повећале, али је и поред тога вредно истраживала по домаћим

и страним библиотекама и манастирским ризницама, прикупљајући грађу за докторску дисертацију и објављивање краћих радова. Дисертацију под насловом *Српско рукописно наслеђе од 1557 до средине 17. века*, успешно је одбранила у јулу 1996. на Филозофском факултету у Београду. У звање доцента изабрана је исте године, а у звање ванредног професора 2003. године. Реизабрана је у исто звање крајем 2007. године.

Др Татјана Суботин Голубовић предаје старословенски језик са ћирилском палеографијом не само студентима историје већ и историје уметности, као и судентима историје на Филозофском факултету у Бања Луци. Њено научно интересовање обухвата проучавање српских рукописа и наративних извора, али и стару српску књижевност, као и повеља и осталих црквених извора средњег века, али и каснијих периода, до краја 18. века.

Б. Научни и стручни рад са оценом

Др Татјана Суботин Голубовић, осим обавеза на факултету, од недавно обавља и дужност начелнице Археографског одељења Народне библиотеке Србије, где се стара за унапређење научног рада ове важне националне институције српског народа. Истовремено, она је члан два значајна одбора САНУ: Старословенског одбора и Одбора за изворе српског права. Њена активност је везана за рад неколико научних часописа: члан је редакције и сарадник часописа везаног за старе, пре свега средњовековне студије, *Стари српски архив*, *Грађа о прошлости Босне*, *Археографски прилози* и *Slovane, International Journal of Slavic Studies*. Теме које је посебно интересују у научном раду и истраживању јесу словенска, пре свега српска и византијска химнографија, литургијски зборници хагиографског карактера (минеји, октоиси), средњовековна литургијска поезија, реконструкција богослужбене праксе 13. века у Србији на основу сачуваних дела преводне и оригиналне књижевности у богослужбеним књигама. У вези са овим својим интересовањем су сви њени објављени радови, а са истим темама је до сада учествовала на бројним научним скуповима у земљи и иностранству. Колегиница Суботин учествује на два пројекта Филозофског факултета, Одељења за историју, које финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја: 1. *Српско средњовековно друштво у писаним изворима* (ев. бр. 177025, руководилац др А. Веселиновић); 2. *Хришћанска култура на Балкану у средњем веку: византијско царство, Срби и Бугари од 9. до 15. века* (ев. бр. 177015, руководилац др Р. Радић).

Као што се види из кратко набројаних активности, њен научни и стручни рад и резултати (који ће бити конкретно наведени) у овом изборном периоду су завидни и респектабилни. Они сведоче о зрелом и вредном научном и педагошком раднику, који припрема и значајнији научни рад (књигу) са којим ће ускоро и напредовати у звању.

В. Објављени научни радови

У протеклом реизборном периоду, од 2008. године, др Татјана Суботин Голубовић је објавила значајан број научних и стручних радова. Сви ти радови су з области научног интересовања кандидаткиње која су горе наведена. Изражен квантитативно, овај списак за анализу износи 13 расправа и чланака и то је за Комисију најважнији сегмент њеног научног рада. Осим тога, овде треба узети у обзир и стручне текстове, као и енциклопедијске јединице, затим стручне преводе, важне за њен педагошки рад.

1. Расправе и чланци

Као што је већ речено, др Татјана Суботин Голубовић је објавила велики број расправа и чланака који најбоље сведоче о њеном научном раду. Ми нећемо детаљно анализирати све њих, већ ћемо их тематски груписати, приказати њихов основни садржај, значај и дати општу оцену.

Прву и највећу групу радова чине они који се односе на култове светитеља у Србији средњег века, који су ширени из Византије, нарочито у 13. веку, па све до новијег доба. Највише радова се односи на култ Св. Николе, Св. Петке и Св. Луке. Први рад из ове групе је *Култ Св. Николе у средњовековној Србији*, Зборник у част Е. Коцеве, Софија, 2008, 29-37. Ту се прати распрострањеност овог култа, његова најстарија фаза у Византији и преношење у Србију, нарочито од времена краља Милутина. Посебна пажња се поклања структурним и текстолошким одликама служби Св. Николе на основу рукописа из 13. и 14. века. Светој Петки су посвећена два рада. Први је *Петка Преподобна – Петка Мученица*, Зборник радова Византолошког института 45 (2008) 177-190. Ауторка је показала да је у Србију овај култ пренет најкасније до средине 13. века, што се види из најстаријих рукописа њене службе. Показала је да се још у средњем веку мешао култ Свете Петке Епиватске и Св. Петке Римске јер су обе светице и мученице истог имена, и Шдопринела је њиховом раздвајању и правилном тумачењу. Настанку и развоју српских националних култова посвећен је рад објављен у италијанском зборнику: *La santità serba delle origini: arciveskovi e principi*, Storia religiosa di Serbia e Bulgaria, Centro Ambrosiano ITL, Milano 2008, 157-180. Канонизација владара из династије Немањића била је условљена политичким потребама за учвршћење световне власти. Кроз култове владара и црквених великодостојника, по византијском моделу, може се пратити симфонија између световне и духовне власти. Као модел послужио је однос између Стефана Немање и његовог сина Светог Саве. Јединствен модел светородне династије се анализира на основу житија и служби састављених за култове српских светитеља. Култу Св. Петке посвећен је још један рад: *Српски параклис Светој Параскеви (Петки)*, ΣΠΑΡΑΓΜΑΤΑ ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΣΛΑΒΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ, Θεσσαλονίκη 2011, 213-227. Култ Св. Петке је пренет у Србију по свој прилици са преносом моштију Св. Саве из Трнова у Милешеву, а нарочито је добио на снази са преносом моштију Св. Петке у Србију, што се догодило 1398. трудом монахиње Евгеније (кнегиње Милице). Сачувано је више рукописа служби овој светитељки од 15. до 17. века. Али је

сачуван и један рукопис Параклиса (служба посебне намене која се врше по потреби а не на одређени датум). Овом параклису је посвећен и чланак, а уз њега је објављен и потпуни текст, будући да до сада није био објављиван, а чува се у САНУ (бр. 67). Још један текст сличне намене и садржине је *Параклис Светом Луки*, Пад српске деспотовине 1459. године, Научни скупови САНУ књ. 134, Одељење историјских наука књ. 32, Београд 2011, 99-116. У овом раду објављен је параклис Св. Апостолу Луки, настао у Смедереву убрзо по преносу моштију овог осветитеља у Смедерево почетком 1453. године. Тада је откупљен од стране деспота Ђурђа, из града Рогоса где су се мошти тада налазиле. Рукопис параклиса се налази у музеју СПЦ у Београду, а уз овај чланак је дато и издање текста овог параклиса.

У другу групу радова спада издавање средњовековних повеља. Већ у два анализирана претходна рада ауторка се бави и издавањем црквених извора, као што смо видели. Овде треба навести два коауторска рада: *Повеља краља Стефана Душана манастиру Хиландару. Потврда о поклону манастира Св. Ђорђа и села Уложница, који је приложила Мишина жена Радослава*, ССА 9 (2010) 63-73. (у коауторству са С. Марјановић-Душанић), и *Повеља Вука Бранковића Дубровника*, ССА 9 (2010) 99-109 (у коауторству са М. Шуицом). Издавање ове врсте грађе врши се по најсавременијим методама критичког издавања грађе, уз анализу, читање, превод документа, топографске и просопографске податке као и снимак повеље.

Трећу групу радова чине неколико расправа које се односе на октоихе, минеје, химнографске текстове, Синтагмат Матије Властара и култ Ћирила и Методије код Срба. У ову групу спадају следећи радови: *Шта је све нестало из српских минеја 13. века*, Зборник радова Византолошког института 46 (2009) 381-394. Истраживање је обављено на више рукописа минеја из 13. и почетка 14. в. И показују разлике између литургијских књига до јерусалимске богослужбене праксе и служби усклађених са захтевима Јерусалимског типика. Други чланак расправља о одликама српског превода компилације византијских правних одредби које је на грчком саставио истакнути правник Матија Властар тридесетих година 14. века, уочи доношења Душановог законика. Ауторка је показала да су поједини детаљи у преводу погрешно преведени или протумачени због недовољног познавања грчког језика од стране преводилаца: *Српско-словенски превод Синтагмата Матије Властара*, Средњовековно право у Срба у огледалу историјских извора, Одељење друштвених наука САНУ, Извори српског права 16, Београд 2009, 9-20. Чланак објављен на грчком о солунској браћи Ћирилу Методију и свим етапама од појаве и развоја његовог култа у нашој средини од средњег века па до наших дана: *Ὁσεσσαλονικεῖς ἀδελφοί као οἱ Σερβοί, ΚΥΡΙΛΛΟΣ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΙΟΣ ΠΑΡΑΚΑΘΗΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ...* *Αμύνταιο* 2010, 30-38. Један рад је посвећен октоисима као српској средњовековној химничној поезији: *Октоих, узор и инспирација за средњовековне српске химнографе*, Музикологија 11 (2011) 53-62. Под утицајем октоиха стварали су Св. Сава, Теодосије, монах Јефрем, као и анонимни химнографи прве половине 15. века. Последња расправа се односи на химнографске текстове Григорија Синаита (1255-1346): *Српски преписи химнографских састава Григорија Синаита*, Византијски свет на Балкану, књ. 2, Београд 2012, 585-596. У једном броју српских, претежно хиландарских рукописа

сачувано је око осам канона, од којих се само три могу сматрати Григоријевим. Овој анализи радова др Татјане Суботин треба придружити и један прегледни предговор: *Осам векова познанства са Русима*, (стр. 190-200) у књизи *Москва-Србија, Београд – Русија*, друштвене и политичке везе 16. до 18. века, Београд – Москва 2009.

Као што је истакнуто, у анализи ових радова, њихова научна вредност је велика, и у области којом се баве представљају свакако значајан допринос и напредак у научним истраживањима. То је истовремено и потврда научне зрелости и озбиљности кандидата.

2. Енциклопедијске јединице и преводи

Др Татјана Суботин Голубовић је из своје области објавила једну енциклопедијску одредницу у *Српској енциклопедији*, том 1. књ. 2, Нови Сад –Београд 2012, 248-9. Исто тако објавила је више одредница (укупно седам) у: *Српском биографском речнику 4*, Нови Сад- Београд 2009, и *Том 5*, Нови Сад – Београд 2012. Ово је прилика да се посебно истакну преводи и редакција издања средњовековних српских повеља на којима ради у оквиру *Старог српског архива*. У овом периоду је контролисала читање оригинала и дала превод око 30 повеља (2008-2012). Морамо истаћи да то нису само обична читања и преводи, већ они који подразумевају добро знање старосрпског језика и познавање српског средњег века уопште, као и палеографије и дипломатике повеља тог доба.

В. Педагошки рад

Наставнички и педагошки рад са студентима др Татјана Суботин Голубовић је на високом нивоу. Шеф Катедре посебно истиче и високо га оцењује. То потврђују и студентске евалуације на којима има одличне оцене свих ових школских година (види прилог). Од доласка на Одељење је веома допринела унапређењу наставе на свом предмету, да се она озбиљно и на савремени начин приближи студентима и унутар себе реформише. На основним студијама предаје *Старословенски језик 1. и 2.* при чему у другом делу један сегмент посвећује ћирилској палеографији. Према Болоњском програму који је акредитован на Одељењу за историју, на четвртој години студија, на модулу *Средњи век* држи једносеместралне курсеве *Историју ћирилске писмености* и *Културна историја средњовековне Србије*. На модулу *Руске студије* држи курс *Руска цивилизација од 11- 17. века*. На мастер студијама држи исте курсеве као и на модулу, а на докторским студијама *Стара српска књижевност* и *Ћирилска палеографија са дипломатиком*.

Г. Закључак

Оцењујући научно-истраживачки и педагошки рад др Татјана Суботин Голубовић, истичемо да је она свеукупним радом и квалитетом заслужила да буде реизабрана у исто звање, а када се стекну услови и да буде бирана у највише звање. Узимајући у обзир све што је до сада речено у реферату, Комисија предлаже Изборном већу да **поново изабере др Татјана Суботин Голубовић у звање ванредног професора и на исто радно место.**

Др Андрија Веселиновић, редовни професор

Др Радивој Радић, редовни професор

Др Даница Поповић, научни саветник